

DE RATIONE
DISTILLANDI AQUAS
EX OMNIBUS
PLANTIS:

Et quomodo genuini odores in ipsis aquis
conservari possint.

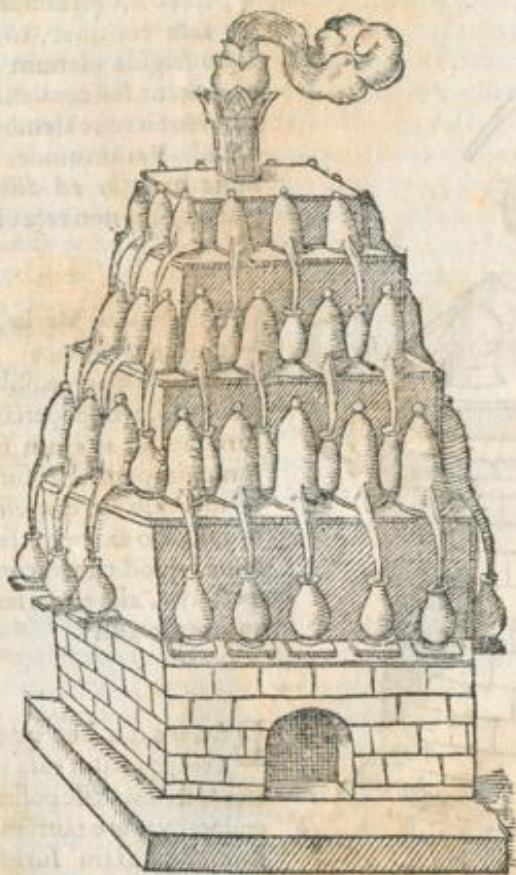
DE RATIONE DISTILLANDI AQUAS EX OMNIBUS PLANTIS, ET QUOMODO GENUINI ODORES IN IPSIS AQUIS CONSERVARI POSSINT.

RISCORUM medicorum nemo fuit, qui quicquam ad posteritatem transmisisset de arte eliciendi aquas stillatitias ex plantis, vel aliis quibuscvis vegetabilibus. Parabant illi potiones suas ex dilutis, vel decoctis, ad curandos corporum nostrorum affectus, aquarum stillatitiarum nulla habita mentione. Inventum hoc novum est, referuntque quidam ad Chymicæ artis professores: alii ad Medicum quendam, qui (ut narrant) rerum experientia admodum diligenter investigans, dum forte fortuna Betam decoctam, & adhuc calentem, in stanneam patinam effunderet, alteram similem patinam superponeret, ne statim refrigeresceret olus: id ubi sub edendi tempus rursus deregeret, videretque superiorem patinam aqueo liquore, ipsoque copioso adeo refudantem, ut undiquaque plurimæ excurrerent guttæ, quæ oleris jam cocti tum odorem, tum saporem resipiebant, illico, 20 artem à natura edoctus, instrumentum excogitavit plumbeum, campanæ rostratæ simile, ad contegendum æneum vas, plantarum plenum, super fornace constitutum, ut hinc claras limpidasque consequeretur aquas: id quod illi felicissime cessit. Elegit autem ille plumbeas hasce campanas, quod certo sciret, plumbum ob suam, quam possidet, frigiditatem, ascendentem à plantis ab igne calefactis vaporem, perquam facile in aquam vertere posse. Et rectè quidem, cum è nullo alterius metalli, aut materiæ alembico tam copiosa educatur aqua, ut è plumbeo. Id cum deinde contemplarentur alii, novum modum excogitarunt, quo uno tantum igne, & una tantum fornace, plura concalerent vasa, singula singulis plumbeis Alembicis contecta, ut minore sumptu ac labore copiosas adipiscerentur aquas. Quamobrem fornacem, cujus imaginem primo loco dabimus, sibi fabricarunt. Ceterum cum non desint, qui semper meliora inventis addere satagunt, præsertim Chymicæ facultatis Magistri, ij cum viderent ejusmodi 30 aquas plumbeis Alembicis paratas, suarum plantarum odores, saporisque haudquaquam resipere, sed potius fumum olere, & adustionis nidorem, & quæ ex amaris, acutisque plantis fierent, nec amaroris aliquid, nec acridinis, sed dulcedinis non parum gustantibus reddere, aliud ad destillandas à plantis aquas invenerunt instrumentum, quod Vesicam appellavere, quo passim utuntur ij, qui è vini, aut cerevisiæ facibus Aquam vitæ distillant, herbis unà cum communis aquæ non mediocri quantitate, in vas æneum conjectis, ut ex fornacis ipsius imagine quispiam videre poterit. Sed concinniores modum postremi repperunt, qui ejusmodi aquas in ferventis aquæ Balneo (quod Mariæ vocant) aut super vaporibus extrahunt, siquidem constat eas aquas esse multò præstantiores, quod suarum plantarum tum odorem, tum saporem egregie retineant. Evenit sane hoc, quoniam balneum calentis aquæ, sua ipsius humiditate, partes tenuiores retinet, conservat, ac custodit, quo fit, ut eæ non resolvantur suis in plantis, quemad- 40 modum in ijs, quæ lignorum, aut carbonum violento igne exuruntur. Quapropter inter aquas, quæ balnei calentis vi destillantur, & quæ plumbeis instrumentis extrahuntur, tanta deprehenditur differentia, quanta inter vinum & aquam. Quippe quæ sunt in balneo aquæ bullientis, aut super ipsius vapore, vitreis rostratis organis ad id muneris paratis, ut postea ostendemus, eæ ab herbis & floribus, à quibus manant nec sapore (ut paulò antè diximus) nec odore discrepant. Quin non solum proprias plantarum qualitates secum trahunt, sed & tam limpidæ & sinceræ proveniunt, ut ne tantillum quidem fumi, vel adustionis nidorem resipiant. Contra verò nunquam vel rarissime gustaveris aquas è plumbeis Alembicis resultantes, quin tibi fumidum quoddam in ore relinquant. Quæ res non modò gustantibus, bibentibusve præsertim ægris, qui cæteris morosiores semper esse solent, nauseam movent, & molestiam afferunt, sed plurimum noxæ pectori, ventriculo, jecinori, visceribusque omnibus ingerunt, quod à me- 50 tallicis vasculis, è quibus derivantur, malam qualitatem eliciant, & in se ipsas contrahant. Patet hoc manifestissime in Absinthii aqua, ex Alembico plumbeo profecta, nam eam dulcem esse constat, non amaram. Id quod à plumbeis instrumentis, quibus conficitur (ut diuturna docet experientia) evenire certum est. Et non solum in Absinthii aqua, sed etiam alterius cujusvis plantæ temperamento calido, & sapore acri præditæ. Siquidem cum plumbeus Alembicus hujusmodi herbarum vaporibus tum actu, tum potentia excalfaciens superficiem afficiatur, corrumpaturve, fit quidem, ut superficies ipsa ita affecta in cerussam tenuissimam vertatur, quæ deinde aquis sese commiscens, illis dulcedinem addit. Atque id videre est in albo talium aquarum sedimine, præsertim ubi aquæ per plumbeum Alembicum recens paratum meaverint. Nam vas, quod diu in hoc opere usurpatum est, obducta circumquaque quadam veluti gypsea crusta, non ita facile à vaporibus deraditur, & in cerussam vertitur. Nulli au- 60 tem mirum esse debet, si ab acri plantarum vapore plumbi superficies in cerussam mutetur, cum cerussa ipsa (ut Diosc. est author) pareatur laminis plumbeis, super aceti vaporibus suspensis, & super craticula ex arundinibus parata extensis. Quod quidem iis non accidit, quæ duplici vase, vitreis organis, calentis aquæ balneo conficiuntur, nam eæ sufficienter amarescere, aut fauces linguamve mordicare, si fiant ex amaris, aut acerrimis plantis, apertissime sentiuntur. Præterea carent dulcedine, quod à vitreis Alembicis, unde guttatim fluunt, nullam adscititiam qualitatem recipiant. Porro, quæ parantur in instrumento, quod Vesicam appellant, stanno circumlito, longè meliores habentur, quam quæ è plumbeis rostratis campanis evocantur. Quod ignis fornacis herbas in aqua fervescerent, nec ustulare, nec fumido nidore inficere queat. Attamen nec hæ integras herbarum vires retinent, ob quæ communis ad-
missionem

distillandi aquas.

missionem, quæ illas suffocat & chebetat. Quamobrem aquis illis palma danda, quæ in Balneo Mariæ, super ejus vapore paratur, & præsertim quæ sunt ex herbis facultate calidis. Et hæc de modis distillandarum aquarum, à plantis, & plantarum floribus, in universum dixisse sufficiat. Peculiaria enim inferius describentur, ubi fornacem, & instrumentorum imagines appictas dabimus. Quod autem ad aquarum stillatitiarum vires spectat, sciendum est, iisdem eas polleere viribus, quibus & herbe, floresve, à quibus eliciuntur, præditæ sunt, verum non adeo præstantibus, quippe quod in distillando non modicum substantiæ deperdatur, & in auram evolet, quo fit, ut non desint Medici, qui decoctis potius utantur. Si quidem ex gustu olfactuq; apertissime constat longè plus virium in his contineri, quam in aquis stillatitiis. Verum quia decocta ægris non aequè placere solent, ut aequè ipsæ distillatæ, ideo hæc potius, quam illæ eligendæ, ubi ægrotis nostris gratiora pocula offerre volumus. Ad quam rem etiam Myropolarum diligentia requiritur, ut eas aquas probe & cum industria conficiant, si & ægrotantium & Medicorum gratiam sibi conciliare volunt. Sunt itaq; diligenter distillatæ aquæ utiles admodum, adeo ut decoctis, quibusdam in medicamentis, non parum anteferri debeant. Nam ubi in ardentibus febribus, & æstatis fervoribus potius aliquis parandus fuerit, qui & sitim valenter retinguere, & gustum potantis oblectare queat, felicius, commodiusq; id proculdubio fiet cum aquis distillatis, admixtis aut vino Punicorum malorum, aut Julapio è rosarum, aut violarum aqua parato, aut ex citrei, aut limonii mali succo, quàm cum quovis decocto, quantumcunq; optimè confecto. Idem etiam evenit, ubi aut ad oculorum morbos collyria, aut in capitis dolore oxyrhodina, aut in jocinoris, & cordis affectibus epithemata paranda erunt. Prætereo, quantum conducatur aquarum distillandarum artificium ad odoramenta paranda, cum in Medicum potissimum usum, tum ad universi corporis delicias: quales sunt, quæ parantur è floribus rosarum, pomorum aurantiorum, Myrti, & aliarum plantarum, quorum flores suavissimè spirant. Quin etiam ad mulierum ornatum, quæ subinde suis utuntur aquis distillatis ad conciliandum faciei nitorem. Ad hanc rem sunt efficacissimæ, quæ è radicibus Polygonari, Bryoniæ, Cucumeris agrestis, Ari, & Fabarum floribus ac Tiliæ parantur. Verum cæteras superat, quæ è Limonum succo in quo minuta cochlearum quarundam marinarum candidissima putamina, magnitudine pisi granum parumper aut nihil excedentia, pluribus diebus fuerint macerata, & deinde in balneo ferventis aquæ unà cum succo ipso distillata. Siquidem hæc non solum cutim attenuat & erugat, sed nitorem elegantissimum addit. Id quod nequam silentio mihi prætereundum duxi, ut non solum viris satisfacisse videar, sed etiam nobilibus matronis, & cæteris quibuscunq; mulieribus, quarum gratia mihi non parvifacienda est. Quo fit ut admodum necessarius sit aquarum distillatarum usus apud omnes nationes, & præsertim apud eos Medicos, qui politice, & cum omnium laude Medicinam exercere desiderant.

PRIMA FORNAX.

I.

Hæc fornax in testudinis acutæ formam parata, quàm plures potest fovere & sustinere plumbeas rotas, stratas campanas, quæ unico tantum igne caleferi possunt. Attamen hisce plumbeis alembicis tantum utuntur pharmacopæi, qui hæcenus præstantiores aquas facere neglexerunt.

SECUN-

De ratione

SECUNDA FORNAX.

TERTIA FORNAX.

QUARTA FORNAX.

fabricato, rimis ubiq; stanneo glutino aded occlusis, ut nihil vaporis ascendente expirare valeat. Est itaque superius hoc instrumentum adeo simul compactum confabrefactumq; ut unum tantum corpus videri possit. Solus vitreus alembicus separari potest, & vicissim reponi, ubi aquas distillare opus est.

QUINTA

II.

VESICAM æneam, æneo pariter alembico cooperatam continet, cujus rostrum, ligneum cadum aqua frigida plenum perforat, ne spiritus in auram evaporent, sed condensentur, atque in aquam vertantur. Hoc itaque alembico (ut diximus) paratur aqua vitæ. Verum omnes ferè Germaniæ Myropolæ eo nunc utuntur ad distillandas aquas ex omnibus plantis, sanè non reprobandas.

III.

BALNEUM est Mariæ, simpliciter paratum cum uno tantum alembico. Inferius vas quod stanneum est, matulæ magnæ, oblongæ, ad simile habetur, tum æneo caldarii cooperulo ita plumbatum ferrumatumque, ut alterum sine altero extrahi non possit. Simul imponuntur, simul quoque auferuntur. Atqui alembicum vitreum esse oportet. Ubi autem aqua in caldario ex longo fervore defecerit, aperto foramine, quod cuneo conclusum in caldarii operculo spectatur, alia etiam fervens infunditur, donec alembicum repleatur.

IV.

BALNEUM hoc quatuor continet alembicos vitreos, quorum vasa in balneum collocanda, & vitrea & stannea esse possunt. Quod autem in summo eminet, vaporem tantum aquæ inferioris balnei, per æneam fistulam sursum ascendente calefactum, aquam à contentis herbis aut floribus reddit omnium optimam. Concluditur autem urinale ejus stanneum in cacabo majoris circumferentiæ, super fistula

distillandi aquas.

QUINTA FORNAX.

SEXTA FORNAX.

V.

BALNEUM hoc est elegantissimum, in quo vas stanneum, trium spithamarum longitudine fabricatum, tumidoq; inferius ventre, residet, cujus superior pars, in qua situm est orificium, per rotundum foramen, in medio balnei cooperculo excisum, extra caldarium ad spithamæ altitudinem porrigitur. Huic inferitur stanneus alembicus, quem vas aliud, eodem metallo conflatum, amplioris latitudinis, excipit, ad frigidam recipiendam aquam, quæ ex superiori oblongo vase, in summa columnæ parte constituto, per æream defluit fistulam, frigidæ aquæ destinatam, ut stanneum alembicum in medio stantem circumdet ac refrigeret. Siquidem eo continuè refrigerato fit quidem, ut vapores ascendentes longè melius concrecant, & in aquam vertantur. Id quod in causa est, ut copiosior aqua recipiant artifices. Ubi autem ipsa aqua frigida paulo post à calore Alembici calefiat, illico fistula in inferiori vasis Alembicum recipientis parte evacuari potest, aperto epistomio, & alia iterum frigida denuo vas ipsum reple-
 40 ri. Verùm ne tantum laboris in effundenda & refundenda hac aqua suscipiant ministri, potest superioris vasis fistula, quod frigidam continet, epistomio ita subinde regi & moderari, ut tantum aquæ continuò in vas alembicum circumdans distillet, quantum hujusce recipientis fistula, suo epistomio moderata, continuè vacuari queat. Ut autem Balnei ipsius caldarium eadem semper aquæ quantitate refertum sit, & ne aqua, quæ ignium vi continuò consumitur, vacuum remaneat, arte quidem factum est, ut vas aliud columnæ inferiori parte affixum, calidissimam continuò, per inferiorem fistulam epistomio mensura-
 50 tam, in balnei caldarium effundat aquam, quæ quidem suo in vase calefit eodem igne, quo ipsum calefit balneum, siquidem vacua est parietis columna, usque ad ipsius inferioris vasis fundum.

VI.

ULTIMA hac fornace utuntur Veneti ac Neapolitani, qui vitreis alembicis abundant. In qua una tantum die & nocte, sicco ignis calore, eliciunt aquæ ultra centum libras. Fornax rotunda est, ut ex imagine hic appicta apparet, fornacibus, quæ in Germanorum visuntur vaporariis, omnino similis. Continet hæc circumcirca, ut videre est, numerosa fistilia, intrinsecus vitro incrustata, urinalis formam referentia, & diligenti sanè artificio argillaceo luto agglutinata, quibus singulis per totum fornacis ambitum singuli adduntur vitrei Alembici, è quorum vertice ex globulo ad hoc parato, Recipientia crassiusculo funiculo adalligata, pendent. Calefit hæc fornax eodem modo, quo Germanicorum vaporario-
 60 rum fornaces. Atqui dum ignis vehemens est, vacua relinquunt vasa, donec parumper remittatur, ne violento calore plantæ aut flores exurantur. Tunc itaque plures ministri, qui hoc tantum artificio aluntur, obstruendo undique fornacis ostio, ne conclusus expiret calor, herbas fistilibus injiciunt, & simul vitreos applicant Alembicos. Atque in hunc modum copiosas eliciunt aquas, quæ longè meliores habentur, quam quæ plumbeis conficiuntur instrumentis, quòd nullam metallorum contrahant infectionem.

INDEX